

YOKSULLUĞUN KADIN HALİ: KIRKLARELİ ROMANLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Nesrin BALKAN²

ÖZ

Bu makale kadınların yoksulluk konusundaki düşüncelerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Kırklareli il merkezinde yoksulluk sınırları altında bulunan kadınlar oluşturmaktadır. Kırklareli kent merkezinde bulunan kadınlardan yaklaşık 4.000'inin araştırmanın örneklemine girdiği tespit edilmiştir. Analizler sonucunda, %95 güven düzeyi ve %8 güven aralığı ölçütlerinde yaklaşık 150 kişinin evreni temsil ettiği bulunmuştur. Toplamda 146 bireyle görüşülmesine karşın 21 katılım sağlayan kişi farklı nedenlerle anketi doldurmamış veya eksik olarak doldurmuştur. Buradan hareketle katılım sağlayan 125 kişinin sonuçları değerlendirilmek üzere alınmıştır. Buna göre katılım sağlayan kişilerce yoksulluğa en fazla neden olan 5 madde; işsizliğin yaşanması, bireylere eşit fırsat verilmemesi, vergilerdeki adaletsizlik, yüksek enflasyon ve ekonomik krizler gibi faktörler olmaktadır. Başka bir yönden yoksulluğa minimum derecede neden olan 5 unsurun ise; kırdan kente göç, devletin eğitim ve sağlık harcamalarını azaltması, ailede çalışan sayısının az (tek) olması, geçici işçi statüsündeki işler ve yetersiz sendikalaşma olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın, Roman Kadınlar, Kırklareli.

WOMEN'S STATE OF POVERTY: A RESEARCH ON KIRKLARELİ GYPSIES

ABSTRACT

This paper aims to investigate the opinions of women about poverty arising from various reasons. As a result of these analyses conducted, it was determined that about 150 people represent the population at the 95% confidence level and the 8% confidence interval. The participants were assured of confidentiality by explaining the importance of the questionnaire and participants were asked to fill out the questionnaire. The results of 125 participants were taken to be evaluated. According to the analysis, it was ascertained that the first 5 factors that cause poverty most for the participants are as follows; unemployment, unequal opportunities, unfair taxation, high inflation and economical crisis in the region. On the other hand, it was identified that the 5 factors that cause poverty least are; migration from rural to urban, decrease of education and health expenditures by the government, small number (only one) of working members in a family, works offering temporary staff status and inadequate unionism.

Keywords: Poverty, Woman, Gypsy Women's, Kırklareli.

¹Bu makale, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2017 yılında kabul edilen "Kadın Yoksulluğu ve Yoksulluğun Kadınlaşması: Kırklareli İlinde Bir Alan Araştırması" başlıklı yüksek lisans tezinin gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiş halidir.

² Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Yüksek Lisans, nesrinbalkan87@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1089-0444

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca sosyolojik bir olgu olarak ortaya çıkan yoksulluk hem gelişmiş ve hem de gelişmekte olan ülkelerin yüzleşmek zorunda kaldığı önemli bir sorundur. Küreselleşme ile birlikte üretim faktörleri, teknoloji ve refah düzeyinde ciddi bir artış olmasına rağmen yoksulluk tüm dünyada tartışılan konular arasında yer almaktadır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından yoksulluk çok ciddi bir sorun olarak hala varlığını korumaktadır. Temelinde yoksulluk bir az gelişmişlik sorunu olup, gelişmiş ülkelerde dahi görülmektedir. Özellikle 1980’li yıllardan sonra sanayileşmenin artmasıyla yoksulluk da ağırlığını göstermiş ve Avrupa’yı tehdit eder hale gelmiştir.

Küreselleşmeyle birlikte üretimin yapısında, teknolojik zenginlikte artış olmasına rağmen, yoksulluk günümüzde önemli sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. Yoksullukla mücadelede öncelikle az gelişmiş olan ülkelerin gündemlerini meşgul etmeye ve onlar için ciddi bir sorun olma eğilimini sürdürmektedir. 1980’li yıllar sonrası büyük oranda artan yoksulluk, Avrupa’da toplumsal ve ekonomik birlikteliğe dahi etki eder hale gelmiştir.

Yoksulluğun önemli alt dallarından biri olan ve küresel anlamda da önemli bir yer tutan başlıklardan biri de “kadın yoksulluğu”dur. Küresel olarak kadın çalışanların sayısında bir artma olmasına rağmen, kadın yoksulluğunun artması, konunun önemini vurgular niteliktedir. Nedeni ise yoksulluk sorunu için günümüz sosyolojisine bakıldığında ulusal sınırlarını aşmış ve sınıfsal yapıyla sınırlandırılmaz bir hale gelmiştir. Fakat yoksulluk-cinsiyet ilişkisine ve kadın yoksulluğunun nasıl ortaya çıktığına, bu konuyla alakalı politikaların tartışma haline geldiği şu zamanlarda, kadın yoksulluğunun boyutlarının belirlenmesi zorunluluk haline gelmiştir. Buradan hareketle kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri, aile ve sosyal yaşam hakları ve kaynaklara ulaşmada taşıdıkları farklılaşmalardan dolayı yoksulluk sorunlarının araştırılması kadın yoksulluğunun önemini artırmıştır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yoksulluk sorununun 1980’li yıllardan itibaren uygulanan neo-liberal yeniden yapılandırma politikaları ile arttığı ve buna bağlı olarak gelir dağılımında adaletsizliğin olduğu ileri sürülebilir. Türkiye’de kadınların yoksullaşması ve bu yoksullaşmanın kadınlar üzerindeki etkileri düşünüldüğünde ise kadınların yeterli eğitimi alamadığı ve pek çoğunun ücretsiz işçi konumunda bulunduğu söylenebilir. Çalışan kadınlar ise ağır çalışma koşullarında ve sağlıksız ortamlarda, son derece düşük ücretlerle çalışmaktadır. Ayrıca kadınlar, işverenler tarafından işten çıkartılacağı düşüncesiyle sigortasız olarak çalışmayı kabul etmekte, uzun çalışma saatleri ve ağır koşullarına tahammül etmektedir. Bu nedenlerden dolayı yoksul kadın sayısında artış yaşanmakta ve toplum

yoksulluktan etkilenen en zayıf halka durumuna gelmektedir. Kadın yoksulluğu ve yoksulluğun kadınlar açısından bir sorun teşkil etmesi incelenirken; erken yaşta evlilikler, aile içi şiddet, mağdur edilen kadınlar, eğitim yetersizliği ve çalışma gibi kadınları yakından ilgilendiren bazı değişkenlere de yer verilmiştir.

Büyük çapta kadın istihdamında bir artış yaşanmasına rağmen, kadın yoksulluğunda da artış olması, bu konuya önem verilmesi gerektiğinin göstergesidir. Bu bağlamda yoksulluğu ortaya çıkaran faktörler, yoksulluk-cinsiyet ilişkisi ve diğer değişkenler ışığında konunun analizi hükümet politikalarınca tartışılmış, konunun önemine binaen kadın yoksulluğunun boyutlarının belirlenmesi bir zorunluluk teşkil etmiştir.

Kadın yoksulluğu sadece kadınları/şahsı etkileyen bir unsur olarak görülmemekte, kadının toplumdaki eğitici rolü sebebiyle aile bireylerini etkileyen bir unsur olarak da görülmektedir. Yoksulluğun bütün hane halkını etkilemesi dolayısıyla kadınların iş yükü daha da ağırlaşmış ve özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar için durum daha ağırdır. Bu bağlamda kadının yoksulluğu, eğitimde fırsat eşitsizliği, ekonomik fırsatlara ulaşamama, mülkiyet hakkı gibi hukukun tanıdığı olanaklar ve karar alma süreçlerine katılamama ile doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca yoksulluğun kadın istismarına yol açan bir etken olarak karşımıza çıkması da olasıdır.

Bu makalede, kadınların yoksul olma nedenlerini neye bağladıkları, yoksulluktan etkilenme durumları, yoksulluğu ne şekilde yaşadıkları, sosyo-ekonomik ve kültürel seviyeleri, mağduriyetleri araştırılmış olup, bu hedef doğrultusunda Kırklareli il merkezinde Yayla Mahallesi'nde anket yöntemiyle bulgulara ulaşılmıştır. Bu verilerden yola çıkarak çalışmanın genel çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırma ile Kırklareli ilinde bulunan yoksul roman kadınların demografik özelliklerinin tespit edilmesi, eşlerinin demografik özelliklerinin araştırılması, kadın yoksulların gelirleri, çalışma istekleri ve kadın erkek eşitlik duygusuna olan inançlarının belirlenmesi ve yoksulluk nedenlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1. Kadın Yoksulluğu ve Kırklareli'nde Roman Kadınlar

Türkiye'deki kadın yoksulluğu ile ilgili literatür incelendiğinde bu konuda pek çok çalışmanın gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların; kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin kadın yoksulluğuna etkilerinin değerlendirilmesi, kalkınma yardımlarının kadın yoksulluğu ile mücadelede bir strateji olarak değerlendirilmesi, kadın yoksulluğunu etkileyen nedenlerin tespit edilmesi, kaynakların hane içerisindeki dağılımının kadın yoksulluğuna etkileri; kadın yoksulluğu ve enformel istihdam ilişkisi ve kadın yoksulluğu ile

mücadelede mikro kredilerin rolü konuları etrafında gruplandırıldığı görülmektedir (Emir, 2009; Yusufoglu, 2010; Korkut 2010; Batur, 2011; Kabakçı, 2012; Gökmen, 2013; Alpaslan, 2015; Aslan, 2015; Bayat, 2015; Kuyu 2017).

Bu çalışma, Kırklareli’nde roman kadın yoksulluğuna odaklanmaktadır. Çalışmanın başlangıcında, araştırmanın evreni olarak; Kırklareli’nde yaşayan ve yoksulluk sınırının altında bulunan kadınlar belirlenmiştir. Araştırmanın evreni olarak Roman kadınlarının belirlenmesinin nedeni; Roman vatandaşların ve de özelinde kadınların, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip olduklarının gözlemlenmesidir.

Roman aile hayatında reis kadındır. Özellikle yoksulluk ve şiddetten dolayı boşanma oranlarında artış yaşanması da kadının ev geçindiren sıfatını almasında rol oynamıştır. Roman mahallelerinde suç işleme oranı yüksek olduğundan erkekler hapse girmekte ve kadın evi tek başına geçindirmek durumunda kalmış hatta birçok işte eş zamanlı olarak çalışma hayatına katılmıştır. Dilencilik yapma oranı düşük olup çoğunlukla kâğıt toplayıcılığı, hasta bakıcılığı, balyacılık, ev temizliği, çocuk bakıcılığı, mevsimsel olarak tarımda çalışma, seyyar satıcılık gibi benzeri çalışma alanları bulunmaktadır. Kimi Roman kadınlar da parça başına iş yaparak veya temizlik işine benzer geçici işlerde çalışabilmektedirler. Kadının ev reisi statüsünde olması kadını daha güçlü kılmamakta ve yoksulluğun kadınlaşması kavramıyla örtüşmektedir (Önen, 2011: 473).

İstihdam piyasalarında Romanların sahip oldukları işlerin onlara düzenli bir gelir imkânı sunamaması ve güvencesiz işlerde çalışmaları nedeniyle kadınların yoksulluk sorunuyla boğuşması problemi doğmaktadır. İşsizliğin temel sorun olduğu günümüzde Romanlar her ne kadar istihdam piyasalarında yer alsalar da güvencesiz ve mevsimlik işlerde çalışmaları nedeniyle yoksulluğun başka türü olan çalışan yoksulluğu ile karşılaşmaktadırlar (Akkan vd., 2011: 49).

Romanların kendine özgü mahallelerinde yaşamaları; mekânsal olarak soyutlanmaları, geçici ve sürekliliği olmayan işlerde çalışmaları nedeniyle ekonomik sistemden dışlanmaları, bunun yanı sıra okullarda çocukların gördüğü ayrımcılık neticesinde eğitimden de soyutlanmaları, karşılaştığı ayrımcılıklardan en önemli başlıklardır (Taylan vd., 2015). Yetersiz eğitim almaları, ilerleyen dönemlerde istihdam piyasalarında kendilerine yeterli kazancı sağlayacak işleri bulamamalarına neden olmaktadır. Bu bakımdan Romanlar yoksulluktan kurtulabilmek için mücadele edebilecek güçte olmadıklarından yoksulluk çemberini kırmaları oldukça zor bir ihtimaldir. Bunun yanı sıra şiddet eğilimin fazlalığı nedeniyle suç işleme oranının fazlalığı kadınların tek başına çalışarak para kazanmalarına

sebepe olmaktadır. Kadının ev reisliği durumu da kadını güçlendirmemekte ancak yoksullaştırmaktadır (Önen, 2011: 479).

Türkiye’de ikamet eden Romanlar, sosyo-kültürel bir grup olarak 1920-1930’lu yıllarda Yunanistan’dan Türkiye’ye mübadele yoluyla gelen bir gruptur. Romanların geçmişinin Hindistan’a kadar vardığı bilinmekte olup yaşam tarzlarını koruyan, kültürel değerlerine sadık kalan bir sosyo-kültürel grup olarak ülkemizde birçok fırsattan yararlanamamaktadırlar. Romanların yoğun olarak yaşadıkları yer Trakya ve Marmara bölgesindeki yerleşim yerleridir. Başta Edirne ve Kırklareli olmak üzere bunu İzmir, Bursa, Eskişehir, Muğla ve Ankara gibi kentler izlemektedir (Ünaldı, 2012: 618).

Kırklareli ili sınırları içinde ayrılmış pek çok sayıda Roman birey yaşamaktadır. Merkez ilçede yaşayan Roman nüfusu 10 bin civarındadır. Dolayısıyla toplam nüfusun %13’ünü Romanlar oluşturmaktadır. Romanların büyük bir kesimi Kırklareli merkezindeki Yayla mahallesinde yaşamakta olup bu mahalle yaklaşık 1500 kişilik ayrılmış bir Roman topluluğuna ev sahipliği yapmaktadır (Pirainen, 2016: 12).

Kırklareli ilinde yaşamakta olan Roman bireylerin düşük sosyo-ekonomik statüde oldukları gözlemlenmekte ve özellikle Roman kadınları Kırklareli’nde güvencesiz ve mevsimlik işlerde çalışarak aile ekonomilerine katkıda bulunmaktadır. Romanlara özgü olan ana-erkek aile yapısında, Roman kadını ailesinin refah düzeyini yükseltmeye çaba göstermektedir. Kırklareli’nde pek çok Roman bireyin yaşaması ve anaerkek Roman aile yapısında Roman kadınının emek piyasalarında üstlendiği rolün niteliği; Kırklareli ilindeki kadın yoksulluğuna değişik bir boyut getirmektedir. Türkiye’de Roman vatandaşların yaşamadığı pek çok ilde kadın yoksulluğu aile yoksulluğunu beraberinde getiren bir faktör olarak ortaya çıkmazken; bu durum Kırklareli’nde tersine işlemektedir. Çok sayıda Roman vatandaşın yaşadığı Kırklareli’nde Roman kadınlarının yoksullaşmaları (yukarıda nedenleri belirtildiği üzere) aile yoksullaşmasını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle Kırklareli ölçeğinde kadının yoksullaşmasının ve kadın yoksulluğunun, salt kadına özgü bir sorun olmaktan çıkıp; aile yoksulluğu ile birlikte düşünülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu da Kırklareli ölçeğinde kadın yoksulluğu konusunun ve kadın yoksulluğu ile ilgili olarak gerçekleştirilen araştırmaların önemini artırmaktadır. Dolayısıyla, Kırklareli’nde romanlara yönelik yapılan araştırmaların son yıllarda arttığı ve çeşitlendiği de görülmektedir. Bu çerçevede, Sağlık (2019), Kırklareli’nde Roman kadın yoksulluğu ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkiyi, Şen ve Alican Şen (2019), Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli’nde Roman kadınların istihdamını, Kaya (2019), Kırklareli’nde yerli romanların sosyal kimlik algılarını,

Gümüş (2020) ise Kırklareli’nde romanların emek piyasasına girişte karşılaştığı engelleri araştırdığı görülmüştür.

2. Yöntem

Araştırma verileri, çalışma kapsamında Roman kadınlarla yüz yüze görüşme sağlanarak anket formu doldurulmuş, bireylerin görüşleri değerlendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak ise kapalı uçlu soruların bulunduğu anket formundan yararlanılmıştır. Araştırmada tercih edilen yüz yüze anket yönteminin tercih edilme sebebi ise anketin dönüş oranının diğerlerine göre yüksek olması ve daha çok soru yöneltebilmeye olanak vermesidir. Yapılan anketlerin değerlendirilme işleminde, paket programı olarak SPSS kullanılmıştır.

Kırklareli ili merkez ilçesinde yoksulluk sınırının altında bulunan kadınlar araştırma evrenini oluşturmaktadır. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine bakıldığı zaman, Kırklareli ilinde merkezde 2016 yılı itibariyle; 37.759 erkek ve 37.227 kadın yaşamaktadır, burada yaşayan kişilerin %9,4’ünü Kırklareli ilindeki medyan gelirin %50’sinden daha düşük olanların oluşturduğu görülür (TÜİK, 2016). Buradan yola çıkarak Kırklareli ili kent merkezinde yaşamlarını sürdüren kadınlardan 3.499’unun araştırmanın evrenini oluşturduğu belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonrası, %95 güven düzeyi ve %8 güven aralığı ölçütlerinde 146 kişinin evreni temsil ettiği bulunmuştur (<http://www.raosoft.com/samplesize.html>). Katılım sağlayan kişilere öncelikle anketin öneminden bahsedilerek verilen bilgilerin gizli kalacağı konusunda anketi cevaplayan kişilere garanti verilmiş ve katılım sağlayan kişilerin anketi yanıtlaması sağlanmaya çalışılmıştır. Toplamda 146 kişi ile görüşme sağlanmış olmasına rağmen 21 katılımcının farklı nedenler belirtip anketi doldurmak istememiş veya anketi tam olarak doldurmamıştır. Dolayısıyla da araştırmada kullanılan yüz yüze ankette 125 katılımcının sonuçları değerlendirilmiştir.

Araştırmadaki anket formu 4 bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde katılım sağlayan kişilerin demografik özelliklerini (örneğin, yaş, eğitim durumu, vs.) belirleme amaçlı 10 adet soru bulunmaktadır. İkinci bölümde, katılım sağlayan kişilerin eşlerinin demografik özellikleri (örneğin, eşin çalışma durumu, eşin SGK kaydı, vs.) tespit edilmek istenmektedir bu bölümde toplamda 5 adet soru sorulmaktadır. Üçüncü bölümde katılımcıların gelir düzeyi, çalışma istekleri ve eşitliğe olan inançlarını belirlenmeye yöneliktir (örneğin, gelirin değerlendirilmesi, kadın erkek eşitliğine olan inanç vs.) ve bu bölümde toplamda 7 adet soru bulunmaktadır. Son bölümde ise katılım sağlayan kişilerin yoksulluk nedenlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve bu bölümde toplamda 20 adet soru sorulmaktadır. Sorular, İncedal (2013) tarafından hazırlanan “Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele

Politikaları ve Müdahale Araçları” adlı Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi esas alınarak oluşturulmuştur ve ölçme işleminde 5’li Likert tipi ile değerlendirme yapılmıştır (1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne katılıyorum, ne katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum). İncedal (2013) tarafından belirlenen yoksulluğun sebeplerini iş piyasasından doğan sebepler, ekonomik sebepler ve sosyal ve demografik sebepler olarak sınıflandırmak mümkündür.

Buradan hareketle, İncedal (2013) tarafından ileri sürülen yoksulluk sebepleriyle ilgili üç ana maddeyi şöyle sıralamak mümkündür: İşgücü piyasalarından kaynaklanan nedenler, ekonomik nedenler ve sosyo-demografik nedenler. Bu ana maddelerin alt maddeleri araştırmanın ihtiyacına cevap verecek şekilde yeniden şekillendirilmiş ve aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 1: Yoksulluk Nedenleri

Yoksulluk Nedenleri	Yoksulluk nedenlerinin alt maddeleri
İşgücü piyasalarından kaynaklanan nedenler	İşsizlik yoksulluk yaratır. Yetersiz sendikalaşma yoksulluk yaratır. İmalat ve sanayi gibi işlerin olmaması yoksulluk yaratır. İş güvencesi sunmayan işler yoksulluk yaratır. Geçici işçi statüsü sunan işler yoksulluk yaratır.
Ekonomik nedenler	Ülkedeki ekonomik büyümenin kötü olması yoksulluk yaratır. Gelir dağılımının adaletsiz olması yoksulluk yaratır. Ekonomik krizleryoksulluk yaratır. Yüksek enflasyonyoksulluk yaratır. Vergideki adaletsizlikler yoksulluk yaratır. Devletin borçlarının artması yoksulluk yaratır. Devletin eğitim ve sağlık harcamalarının azalması yoksulluk yaratır.
Sosyal ve demografik nedenler	Hızlı nüfus artışı yoksulluk yaratır. Ailenin kalabalık olması yoksulluk yaratır. Ailede çalışan birey sayısının az (tek) olması yoksulluk yaratır. Eğitim seviyesinin düşük olması yoksulluk yaratır. Bireylere eşit fırsat verilmemesi yoksulluk yaratır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık yoksulluk yaratır. Yerleşim yerinin (konutun) kötü olması yoksulluk yaratır. Kırdan kente göç yoksulluk yaratır.

3. Bulgular

Araştırma bağlamında elde edilen sonuçlar üç bölüm olarak değerlendirilmiştir. İlk bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiş, ikinci bölümde Gelir, Çalışma İsteği ve Eşitlik İnancına Yönelik Sonuçlara, üçüncü bölümde ise yoksulluğun nedenlerine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

3.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Katılımcılara ait demografik özelliklere ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde (%)
Eğitim durumu		
Okuma yazma yok	31	24,8
Okuma yazma var	13	10,4
İlkokul	29	23,2
Ortaokul	23	18,4
Lise	24	19,2
Üniversite	5	4,0
Medeni durum		
Evli	98	78,4
Bekar	27	21,6
Çalışma durumu		
Evet çalışıyorum	37	29,6
Hayır çalışmıyorum	88	70,4
İş		
Geçici işçi	24	63,2
İşçi	5	13,2
Esnaf	1	2,6
Memur	1	2,6
Temizlik	5	13,2
Emekli	2	5,3
SGK kaydı		
Evet yapıldı	33	26,4
Hayır yapılmadı	92	73,6
Üzerine kayıtlı mülkiyet		
Evet bulunuyor	1	0,8
Hayır bulunmuyor	124	99,2
Evin mülkiyeti		
Ev kendimin	7	5,6
Kiradayım	57	45,6
Anne-babama ait	61	48,8
Toplam	125	100

Yapılan araştırmanın sonrasında katılım sağlamış kişilerin %24,8’inin (31 kişi) okuma ve yazmalarının olmadığı, %10,4’ünün (13 kişi) okuma ve yazma bildiği fakat okullarını tamamlayamadıkları, %23,2’sinin (29 kişi) ilkokul mezunu,%18,5 (23 kişi) ortaokul mezunu, %19,2’sinin (24 kişi) liseden mezun ve %4’ünün (5 kişi) üniversiteden mezun oldukları belirlenmiştir. Katılım sağlamış kişiler medeni hallerine bakılarak incelendiğinde, katılımcıların 98’inin evli ve 27’sinin bekar olduğu öğrenilmiştir. Katılım sağlayanların çalışma durumlarına baktığımızda 37 kişinin çalışmakta olduğu, 88 kişinin ise herhangi bir işte faaliyet göstermediği görülmüştür. Bir işte faaliyet gösteren, işi olan kişilerin işleri incelendiği zaman, 24 kişinin geçici işçi, 5 kişinin işçi, 1 kişinin esnaf, 1 kişinin memur, 5 kişinin temizlik elemanı ve 3 kişinin de emekli olduğu görülmüştür. Çalışan kesimin, çalıştığı yerlerde Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıt durumuna bakarak analiz edildiğinde çalışanların

sadece 33'ünün SGK kayıtlarının olduğu, 92'sinin SGK kayıtlarının bulunmadığı saptanmıştır.

Katılımcı şahısların kendi üzerlerine kayıtlı bulunan mülkleri incelendiğinde, katılımcıların sadece 1'inin üzerine ev, arsa, araba vs. gibi bir mülkiyet olduğu, 124 kişinin ise bir mülkiyetinin olmadığı görülmektedir. Ankete katılım gösterenlerden yaşadıkları evin mülkiyetleri sorulmuş ve yaşamlarını sürdürdükleri evlerin 7'sinin kendisine ait (kendi veya eşinin üzerine) olduğu, 57'sinin kirada oturduğu ve 61'inin annesine veya babasına ait olan evde yaşadıkları saptanmıştır.

Tablo 3: Eşlerin Demografik Özelliklerini Baz Alan Bulgular

Çalışma durumu	Frekans	Yüzde(%)
Evet çalışıyor	60	60,0
Hayır çalışmıyor	40	40,0
İş		
Geçici işçi	38	56,7
İşçi	14	20,9
Esnaf	4	6,0
Temizlik	2	3,0
Çiftçi	1	1,5
Emekli	8	11,9
SGK kaydı		
Evet yapıldı	43	43,0
Hayır yapılmadı	57	57,0
Üzerine kayıtlı mülkiyet		
Evet bulunuyor	11	11,0
Hayır bulunmuyor	89	89,0
Toplam	100	100

Tablo 3; katılımcıların eşlerine ilişkin demografik özelliklerin sonuçlarını göstermektedir. 100 katılımcının eşi olduğu için buradaki sonuçlar 100 katılımcı üzerinden değerlendirilmektedir. Bulgulara bakıldığında katılım gösterenlerin eşlerinin %60'ı çalışmaktayken, %40'ı şuan bir işte çalışmamaktadır. Eşlerden %56,7'si geçici işçi, %20,9'u işçi, %6'sı esnaf, %3'ü temizlik işlerinde, %1,5'i çiftçi ve %11,9'u da emekli olarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Katılımcıların eşlerinin %43 'ünün çalıştıkları yerlerde SGK kaydı vardır, %57'sinin kayıt dışı çalışmakta olduğu görülmüştür. Katılım sağlayan kadınların eşlerinin mülkiyet sahipliğine bakıldığında; %11'inin üzerlerine ev, araba, arsa vs. gibi bir mülkün olduğu, %89'unun ise herhangi bir mülkiyetinin olmağı saptanmıştır.

3.2. Gelir, Çalışma İsteği ve Eşitlik İnancına Yönelik Sonuçlar

Katılımcıların gelir, çalışma isteği ve eşitlik inancına yönelik değerlendirmelere ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Katılımcıların Gelir, Çalışma İsteği ve Eşitlik İnancına İlişkin Bulgular

Gelir durumu	Frekans	Yüzde (%)
Çok kötü	57	45,6
Kötü	52	41,6
Orta	16	12,8
Gelirin ev ihtiyaçlarını karşılama durumu		
Çok zor karşılıyor	65	52,0
Zor karşılıyor	46	36,8
Orta düzey karşılıyor	14	11,2
Gelir idaresi		
Hepsini eşim idare eder	22	17,6
Hepsini ben idare ederim	34	27,2
Eşit idare ederiz	56	44,8
Anne-babam idare eder	13	10,4
Kadın – Erkek eşitliği inancı		
Evet inanıyorum	94	75,2
Hayır inanmıyorum	31	24,8
Kadınların çalışmasını destekleme durumu		
Evet kadınlar çalışmalı	121	96,8
Hayır kadınlar çalışmamalı	4	3,2
Eşin çalışma isteğine bakışı		
Eşim çalışmamı destekliyor	100	94,3
Eşim çalışmamı desteklemiyor	6	5,7
Toplam	125	100

Tablo 4; katılım sağlayanların gelir, çalışma isteği ve eşitlik inancına ilişkin elde edilen verilerin sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, katılımcılardan %45.6'sının geliri çok kötü, %41.6'sının kötü ve %12.8'inin de orta düzeyde olduğu görülmektedir. Toplam gelire baktığımızda ev ihtiyaçlarını karşılama durumları sorgulandığında ise katılımcılardan %52.0'sinin ev ihtiyaçlarını çok zor bir şekilde karşıladıklarını, %36.8'inin ev ihtiyaçlarını zor karşıladıklarını ve %11.2'sininde ev ihtiyaçlarını orta düzeyde karşıladıkları söylenebilir. Ele geçen gelirin idaresi kimde diye sorulduğunda ise katılım sağlayanların %17.6'sı gelirlerinin eşlerince idare edildiğini, %27.2'si gelirini sadece kendilerinin idare ettiğini, %44.8'i gelirlerini eşleri ile ortak olarak idare ettiğini ve %10.4'ü gelirlerini anneleri veya babalarının idare ettiğini söylemişlerdir.

Katılımcılara eşitlik inancı sorulduğunda, katılımcıların %75.2'si kadın-erkek eşitliğinin olduğuna ve %24.8'inin kadın-erkek eşitliğinin olmadığına inandığı belirlenmiştir. Katılım sağlayanların %96.8'i kadınların çalışmasına destek verirken, katılımcıların %3.2'si kadar küçük bir kısmının kadınların çalışmasına destek vermediği görülmüştür. Son aşamada katılım sağlayan kişilerin eşlerinin çalışma isteklerine bakışları değerlendirmeye alındığında ise, katılımcıların %94.3'ünün eşinin çalışmalarına onay verirken, %5.7' sinin eşlerinin çalışmalarına onay vermediği görülmüştür.

Katılımcıların ön plana çıkan demografik özelliklerine bakıldığında kadın yoksulların, okuma ve yazmalarının olmadığı, evli olduğu ve herhangi bir işte çalışmadıkları, çalıştıkları

sürede ise geçici olan işlerde, güvencesi olmadan çalıştıkları, kendilerine ait herhangi bir kayıtlı mülk bulunmadığı tespit edilmiştir. Eşlerinin bir işte çalıştıkları fakat bu işlerin geçici işler olduğu ve güvence olmadan çalıştıklarını ve eşlerin üzerinde de kayıtlı mülkün olmadığı görülmüştür. Katılımcıların kendi gelir düzeylerini çok kötü olarak değerlendirdikleri ve evin giderlerini çok zor bir şekilde karşılayabildikleri, eve giren paranın idaresini eşleriyle beraber ortak olarak yaptıkları, kadın-erkek eşitliğinin olduğuna inandıkları, kadınların çalışma hayatına katılmaya olumlu baktıkları ve kendilerinin çalışma isteklerinin eşleri tarafından olumlu karşılandığı saptanmıştır.

3.3. Yoksulluğun Nedenlerine İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların yoksulluk nedenlerine ilişkin görüşleri ve bu bağlamda elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: Yoksulluk Nedenlerinin Tespit Edilmesine İlişkin Bulgular

Yoksulluk nedenleri	Ortalama
Ekonomik nedenler	4.778±0.41
İşgücü piyasalarından kaynaklanan nedenler	4.770±0.41
Sosyo-demografik nedenler	4.768±0.40

Tablo 5; katılımcıların yoksulluğun sebebi niteliğinde gördükleri faktörlerin tespitiyle ilgili elde edilmiş sonuçları içermektedir. Nedenler arasında en çok öne çıkan unsur olarak ekonomik nedenler (ortalama: 4.778±0.41) görülmüştür. Yoksulluğun ekonomik nedenleri olarak; gelir dağılımdaki adaletsizlik, ekonomik krizlerin yaşanması, yüksek enflasyon, ülkedeki ekonomik büyümenin kötü olması ve vergideki adaletsizlik yer almaktadır.

Yoksulluğun sebebi olan faktörlerde ikinci sırada emek piyasalarıyla alakalı bozukluklar (ortalama: 4.770±0.41) yer almaktadır. Yoksulluğun işgücü piyasasıyla alakalı nedenlerinin arasında, işsizliğin olması, yetersiz sendikalaşma, imalat ve sanayi gibi işlerin olmaması, iş güvencesi bulunmayan işlerde ve geçici işçi statüsü sunan işlerde çalışılması yer almaktadır.

Yoksulluğun sebebi olan faktörlerde üçüncü sırada sosyo-demografik nedenler (ortalama: 4.768±0.40) yer almıştır. Yoksulluğun sosyo-demografik sebepleri arasında, hızlı nüfus artışı, geniş ailelerin olması ve aile bireylerinin çalışanlarının sayıca az olması, eğitim seviyesinin düşük olması, bireylere eşit fırsat verilmemesi, cinsiyete dayalı ayrımcılık, yerleşim yerinin kötü olması ve kırdan kente göç maddeleri yer alır.

Tablo 6: Yoksulluk Nedenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Yoksulluk Nedenleri Karşılaştırması	Test tipi	Test Değeri	Olasılık
Ekonomik – Sosyo-demografik	t	2.951	0.52

Bulgulara bakıldığında ön plana çıkan sonuçlardan biri ise, en önemli görülen faktörle, en önemsiz görülen faktörün arasında 0.02'den az bir ortalama farkının bulunmasıdır. Bu da bahsedilen maddelerin tümünün son derece önemli yoksulluk sebepleri olarak değerlendirilmesinin göstergesi niteliğindedir.

Sonuç olarak katılım sağlayanlarca en önemli yoksulluk nedeni olarak nitelendirilen “ekonomik” nedenler ile en önemsiz yoksulluk nedeni olarak nitelendirilen “sosyo-demografik” nedenlerin ortalamalarına baktığımız zaman; ortalamaların istatistik yönünden birbirinden farkı bulunmadığı görülmüştür (t: 2.951, p: 0.52). Buna bakarak bahsedilen en önemli ve en önemsiz unsurların istatistiki yönden birbirinden farkı bulunmayan unsurlar olduğu görülmüştür.

Tablo 7: Yoksulluk Nedeni Olarak Görülen Maddelerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Maddeler	Ortalama
İşsizlik yoksulluk yaratır.	4,792
Bireylere eşit fırsat verilmemesi yoksulluk yaratır.	4,784
Vergilerdeki adaletsizlikler yoksulluk yaratır.	4,784
Yüksek enflasyon yoksulluk yaratır.	4,784
Ekonomik krizler yoksulluk yaratır.	4,784
Gelir dağılımının adaletsiz olması yoksulluk yaratır.	4,784
Ülkedeki ekonomik büyümenin kötü olması yoksulluk yaratır.	4,784
İş güvencesi sunmayan işler yoksulluk yaratır.	4,784
İmalat ve sanayi gibi işlerin olmaması yoksulluk yaratır.	4,784
Devlet borçlarının artması yoksulluk yaratır.	4,776
Hızlı nüfus artışı yoksulluk yaratır.	4,776
Yerleşim yerinin (konutun) kötü olması yoksulluk yaratır.	4,768
Cinsiyete dayalı ayrımcılık yoksulluk yaratır.	4,768
Eğitim düzeyinin düşük olması yoksulluk yaratır.	4,768
Ailenin kalabalık olması yoksulluk yaratır.	4,768
Kırdan kente göç yoksulluk yaratır.	4,760
Devletin eğitim ve sağlık harcamalarının azalması yoksulluk yaratır.	4,752
Ailede çalışan birey sayısının az (tek) olması yoksulluk yaratır.	4,752
Geçici işçi statüsü sunan işler yoksulluk yaratır.	4,744
Yetersiz sendikalaşma yoksulluk yaratır.	4,744

Tablo 7; yoksulluk sebebi olarak görülen maddelerin değerlendirilmesine ilişkin bulguları içermektedir. Buna göre katılımcılar tarafından yoksulluğa en çok neden olan ilk 5 madde; işsizliğin yaşanması (ortalama: 4.792), bireylere eşit fırsat verilmemesi (ortalama: 4.784) vergilerdeki adaletsizlik (ortalama: 4.784), yüksek enflasyon (ortalama: 4.784) ve ekonomik krizler (ortalama: 4.784) şeklinde değerlendirilir. Bir başka açıdan baktığımızda yoksulluğa en az neden olan son 5 madde ise; kırdan kente göç (ortalama: 4.760), devletin eğitim ve sağlık harcamalarının azalması (ortalama: 4,752), ailede çalışan sayısının az (tek)

olması (ortalama: 4,752), geçici işçi statüsündeki işler (ortalama: 4,744) ve yetersiz sendikalaşma (ortalama: 4,744) şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 8: Yoksulluk Nedeni Olarak Görülen Maddelerin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Yoksulluk nedeni olarak görülen maddelerin karşılaştırması	Test Tipi	Test Değeri	Olasılık Değeri
İşsizlik–Yetersiz sendikalaşma	t	1.991	0.057

Tabloya bakıldığında öncelikli olarak söylenebilecek en önemli sonuç, en önemli görülen sebeple, en önemsiz görülen sebebin arasındaki farkın 0.05’den az bir ortalama farkına sahip olmasıdır. Bu durum, bahsedilen sebeplerin tümünün çok önemli yoksulluk sebepleri olduğunun bir göstergesidir. Burada katılım sağlayan kişilerce en önemli olarak bilinen yoksulluk nedeni “işsizlik” ile en önemsiz olarak söylenen yoksulluk nedeni olan “yetersiz sendikalaşma” ortalamalarına baktığımızda ortalama değerlerin istatistiki olarak birbirlerinden bir farkı olmadığı görülmüştür (t: 1.991, p: 0.057). Buna göre bahsedilen maddelerin tümü istatistiksel olarak yoksulluğa sebebiyet vermiş, önem derecelerinin birbirinden farkı bulunmayan nedenlerden oluştuğu görülmektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Yoksulluk, hane halkı kaynak tahsislerinde ve karar vermede, kamu politikalarında ve yasal muamelelerde cinsiyet eşitsizliklerinin varlığı ile ilişkilendirilir. Kadınlar, mirasta mülkiyet haklarının olmaması, istihdamın kısıtlı olması, okur-yazar oranlarının düşüklüğü, erken evlilik ve çocuk doğurma, boşanma haklarının yetersizliği, eğitim eksikliği ve düşük ücret nedeniyle yoksulluğa karşı daha savunmasızdırlar. Bu çalışma, neo-liberal ekonomi politikalarının yoksulluğa neden olan durumlarını ayrıca kadınlar ve kız çocukları üzerindeki olumsuz etkilerini doğrulamıştır. Neo-liberal ekonomi politikalarının uygulanması ve yoksulluğun artması da dahil olmak üzere eşitsizliğin artmasına neden olmuştur. Ekonomik değişiklikler, ücretli kadın çalışanlara, küçük yaşta anne olan çocuklara ve aile sorumluluklarına sahip kadınlara ağır bir yük getirmiştir. Bölgeler arasında yoksulluk çok farklı şekillerde yaşanmıştır: mutlak veya görelî, geçici veya kronik, sığ veya derin olabilir. Genel olarak, yoksulluğa en açık olanlar, özellikle kapsamlı bir refah rejimi olmayan ya da geniş bir vergi mükellefi çalışan sınıfında olan ya da yetersiz sosyal olan ülkelerdeki kadın ve erkeklerdir. Paylaşım yeri olan ailede bilgi eksikliği, aile bağının ve yardımlaşmasının zayıflaması, akraba ve komşuluk ilişkilerinin yetersizliği kadın yoksulluğunu derinleştirmiştir.

Özellikle, mülksüz ve çalışan sınıf kadınları yoksullaşmaya karşı en savunmasız durumdadır. Ayrıca kentsel ve kırsal yoksul kadınların yoksulluğu, yoksul erkeklerinkinden

daha uzun sürmektedir. Bu nedenle, dünyadaki yoksulların çoğunun kadın olduğu iddiası desteklenmekle birlikte, kadının dezavantajlı konumu tartışılmazdır. Küresel anlamda, kadınların özellikle yoksulluğun en az üç yoldan şiddetli kurbanı olduğuna karar vermek mümkündür. Birincisi, birçok ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ayrıca kadın haklarının kısıtlı olması ve yeteneklerinin geliştirilememesi yoksulluk anlamında kadınları belirgin bir yere koymaktadır. İkincisi, üretken faaliyetlerde erkeklerinkinden daha uzun saatler çalışılmasına karşın daha az para kazanılıyor olmasıdır. Üçüncüsü, kendilerini yoksulluktan kurtarma kapasiteleri, toplumsal ve mesleki hareketlilikleri üzerindeki kültürel, hukuksal ve işgücü piyasasındaki kısıtlamalarla sınırlandırılmıştır.

Araştırma sonucunda, katılım sağlayan kişilerin gelirleri, çalışma istekleri ve eşitlik inançlarına bakılarak edinilen bilgiler sonucu katılımcılardan bir kısmı gelirini çok kötü, kötü ve orta olarak değerlendirmiştir. Kısaca kişilerin elde ettikleri gelirler konusunda bir tatminsizlik durumu söz konusudur. Çalışma hayatına katılan kadınların çoğunluğu geçici işlerde çalışmaktadır.

Bundan dolayı yoksulluğa neden olan faktörlerin ilki ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Buna göre gelirleri genele baktığımızda toplumun, özele baktığımızdaysa kadın yoksulluğu ile ilgili önemli bir girdiyi oluşturmuştur. Buradan hareketle ele geçen gelir ile ev ihtiyaçlarını giderme amacına dair olan sorularda katılımcılardan büyük bölümü elde ettikleri gelirle evin giderlerini karşılarken çok zorlandıklarını ve biraz zorlandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bir önceki bölümde de belirtildiği üzere gelirlerini yeterli görmemeleri dolayısıyla ihtiyaçlarını gidermede güç durumda kaldıkları görülmüştür. Kişisel gelir düzeylerinin belirlenme aşamasında önemli nokta ev ihtiyaçlarını giderecek miktarda olması hususudur. Buna bakarak kişilerin algıladıkları yoksulluk kavramının değiştirilmesi adına ekonomik imkanların iyileştirilmesi gerekir. Yoksulluğun ekonomik nedenleri olan gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik krizlerin yaşanması, yüksek enflasyon, ülkedeki ekonomik büyümenin kötü olması ve vergideki adaletsizlik eşit derecede öneme sahiptir.

Katılım sağlayan kişilerden yoksulluk nedeni olarak görülen faktörlerden ikincisi ise emek piyasalarıyla alakalı yaşanan sorunlar olarak belirlenmiştir. Emek piyasalarının yoksulluğa neden olan etkenleri, işsizliğin olması, yetersiz sendikalaşma, imalat ve sanayi gibi işlerin olmaması, iş güvencesi bulunmayan işlerde ve geçici işçi statüsü sunan işlerde çalışılması olarak nitelendirilir.

Yoksulluğun nedenlerinden olan son faktör ise sosyo-demografik nedenler olarak belirlenmektedir. Sosyo-demografik olarak yoksulluk kavramının nedenleri arasında, nüfusun hızlı artışı, ailelerin kalabalık olması ve ailenin çalışan kişi sayısının yeterli olmaması, eğitim

seviyesinin düşük olması, bireylere eşit fırsat verilmemesi, cinsiyete dayalı ayrımcılık, yerleşim yerinin kötü olması ve kırdan kente göç maddeleri yer alır.

Buradan hareketle önemli nokta kadın yoksulluğunun giderilmesi adına toplumda önemli bir yoksulluk nedeni olarak nitelendirilen işsizliğin azalması, bireylere eşit fırsat verilmesi, vergilerdeki adaletsizliklerin kaldırılması, yüksek enflasyon sorununun çözülmesi ve ekonomik krizlerin önlenmesi gerekir. Bahsedilen yoksulluk nedenlerinin önem derecelerinin üstünlüğü bakımından birbirinden ayrılmaz olduğu, sayılan bu nedenlerin uygulanmak istenen politikaların yerinde olmalarını sağlayacak ve başarılarını artıracak nitelikte olduğu da gözden kaçmamalıdır.

Çalışma sonuçlarına göre, yoksulluğun nedeni niteliğinde değerlendirilen maddelerin incelenmesiyle ilgili bulgular görülmektedir. Buradan hareketle katılımcıların görüşlerine göre yoksulluğa en çok neden olan ilk 5 madde; işsizliğin yaşanması, bireylere eşit fırsat verilmemesi, vergilerdeki adaletsizlik, yüksek enflasyon ve ekonomik krizler olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan yoksulluğa en az neden olan son 5 maddenin ise; kırdan kente göç, devletin eğitim ve sağlık harcamalarının azalması, ailede çalışan sayısının az (tek) olması, geçici işçi statüsündeki işler ve yetersiz sendikalaşma olduğu görülmüştür.

Yoksulluğun ekonomik nedenlerinden gelir dağılımının adaletsiz olması; kalifiye işgücü arzı artırılarak ücretler ve hane halkı gelirleri daha dengeli bir hale getirilebilir. Yoksulluğun ekonomik nedenlerinden bir diğeri vergideki adaletsizlikler; vergi politikaları ve faiz oranları yeniden düzenlenerek vergi dilimlerinin belirlenmesi ve vergi alma uygulamalarında adaletli bir sistem kurulması gerekir.

Yoksulluğun işgücü piyasalarından kaynaklanan nedenlerinden biri olan işsizlik; eğitim ve istihdama yönelik kadınları destekleyen yeni düzenlemeler ve çalışanların vergilerinin bir kısmının devlet tarafından ödenmesi ile önlenebilir.

Yoksulluğun sosyal ve demografik nedenlerinden eğitim seviyesinin düşük olması; kız çocuklarının okuma-yazma oranının yükseltilmesi, kadınlara yönelik genel eğitim ve meslek eğitim imkânlarının artırılmasıyla önlenebilir. Yoksulluğun sosyal ve demografik nedenlerinin bir diğeri cinsiyete dayalı ayrımcılık; karar alma mekanizmalarında cinsiyetler arasındaki dengenin kurulabilmesi, kadınların şiddet ve istismara karşı korunabilmesine yönelik projelerin hayata geçirilmesi ile önlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akkan, B.E., Deniz, M.B. Ve Ertan, M. (2011). *Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri*. İstanbul: Anadolu Kültür Yayınevi.
- Alpaslan, C. (2015). *Mikro Kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü: Niğde Örneği*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Aslan, Ö.F. (2015). *Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Mikro kredinin Rolü: Erzurum Üzerine Bir Alan Araştırması*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Batur, E.B. (2011). *Nevşehir’de Kadın Yoksulluğu*, Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.
- Bayat, İ. (2015). *Kadın Yoksulluğu-Enformel İstihdam İlişkisi: Uygulamalı Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Emir, İ. (2009). *Van İli Edremit Merkez Sağlık Ocağı Bölgesinde Kadınların Toplumsal Cinsiyeti Nasıl Yasadığı ve Bu Durumun Kadın Yoksulluğuna Etkisinin Değerlendirilmesi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Genç, Y., Taylan, H. H. ve Barış, İ. (2015) “Roman Çocuklarının Eğitim Süreci ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33, 79-97.
- Gökmen, Ç.E. (2013). *Kaynakların Hane İçerisindeki Dağılımı Açısından Kadın Yoksulluğu: Mardin-Muğla Örneği*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Muğla.
- Gümüş, İ. (2020). “Kırklareli Romanlarının Emek Piyasasına Erişimi ve Sosyal İçerme Politikaları Üzerine Bir Araştırma”, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), s.139-152.
- İncedal, S.(2013). *Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları*, Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi , Ankara.
- Kabakçı, E. (2012). *Mikro Kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü ve Eskişehir Uygulaması*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kaya, F.Ş. (2019). “Kırklareli’nde Yaşayan Yerli Romanların Sosyal Kimlik Algıları ile İlgili Saha Araştırması”, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), s.120-129.
- Korkut, S.E. (2010). *Japonya’nın Resmi Yardım Kurumu (ODA) ’nın Türkiye’de Uyguladığı Kalkınma Yardımlarının Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Bir Strateji Olarak Değerlendirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kuyu, E. (2017). *Kadın Yoksulluğunun Önlenmesinde Mikro Kredi Projesinin Etkisi- Muğla İli Örneği*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Önen, S. (2011). “Çingenelerin Sosyal Haklara Erişimindeki Zorluklar: Roman ve Dom Toplulukları Karşılaştırması”, 3. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, 25-26 Ekim 2011, Kocaeli.
- Pırainen, T. (2016). “Romanların Türkiye’deki Sosyal Durumu ve Sosyal İçermenin Desteklenmesine Yönelik Kamu Politikaları”, AB Proje Raporu, Ankara.
- Sağlık, B. (2019). *Sosyal Dışlanma ve Kadın Yoksulluğu Arasındaki İlişki: Roman Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli.

- Şen, B. ve ALİCAN ŞEN, A. (2019). *Türkiye’de Roman Kadın İstihdamı: Zorluklar, Dirençler ve Destekler*, Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Tüik (2016). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri. <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 05.01.2017.
- Ünaldı, H.(2012). “Türkiye’de Yaşayan Kültürel Bir Farklılık: Çingeneler”, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), s. 615-626.
- Yusufoğlu, Ö.Ş. (2010). *Kadın Yoksulluğu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elâzığ Örneği*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ.